

Nr 58.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående uppförande av vissa byggnader å Ladugårdsgärde i Stockholm; given Stockholms slott den 19 februari 1943.

Kungl. Maj:t vill härmed, under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över försvarsärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF.

Per Edvin Sköld.

Utdrag av protokollet över försvarsärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 19 februari 1943.

Närvarande:

Statsministern HANSSON, ministern för utrikes ärendena GÜNTHER, statsråden WESTMAN, WIGFORSS, MÖLLER, SKÖLD, ERIKSSON, BERGQUIST, BAGGE, ANDERSSON, DOMÖ, ROSANDER, GJÖRES, EWERLÖF.

Chefen för försvarsdepartementet, statsrådet Sköld, anmäler, efter gemensam beredning med cheferna för social-, kommunikations-, finans- och folkhushållningsdepartementen, fråga om uppförande av vissa byggnader å Ladugårdsgärde i Stockholm och anför därvid följande.

1941 års militära förvaltningsutredning har den 28 mars 1942 avgivit betänkande med förslag rörande den centrala förvaltningsverksamheten inom försvarsväsendet. Enligt förslaget skall försvarsväsendets centrala förvaltning omhänderhavas av sju särskilda ämbetsverk, nämligen arméförvaltningen, marinförvaltningen, flygförvaltningen, försvarsväsendets fortifika-

Bihang till riksdagens protokoll 1943. 1 saml. Nr 58.

tionsförvaltning, försvarsväsendets sjukvårdsförvaltning, försvarsväsendets civilförvaltning och försvarsväsendets industriverk.

Genom beslut den 17 april 1942 anbefalldes Kungl. Maj:ts byggnadsstyrelsen att, med beaktande av vad i betänkandet anförts, verkställa utredning rörande behovet av lokaler för nämnda ämbetsverk samt sättet för tillgodoseendet av detta behov.

Med skrivelse den 16 september 1942 har *byggnadsstyrelsen* överlämnat den i ämnet verkställda utredningen.

Byggnadsstyrelsen erinrar, att de ämbetsverk, som nu omhänderha den centrala militära förvaltningen, ha sina lokaler inrymda i olika fastigheter på vitt skilda ställen i Stockholm. En del vore sålunda förlagda i de staten tillhöriga fastigheterna inom kvarteret Pompe vid Tegelbacken, den s. k. arméförvaltningsbyggnaden, och kvarteret Läderkanonen vid Riddargatan, den s. k. Artillerigården, under det andra vore inrymda i tillfälligt förhyrda lokaler. Marin- och flygförvaltningarna skulle inflytta i nybyggnaderna för marinen och flygvapnet å Ladugårdsgärde.

Enligt de direktiv, som i samband med uppförandet av dessa nybyggnader lämnats av chefen för försvarsdepartementet, skulle även den tidigare planerade nybyggnaden för arméförvaltningen uppföras i omedelbar anslutning till dessa byggnader. Styrelsen hade under utredningsarbetets gång samrått med vissa av de sakkunniga, som biträtt 1941 års militära förvaltningsutredning, och dessa hade därvid framhållit, att ett sammanförande av lokalerna för de planerade ämbetsverken vore synnerligen önskvärt och innebure vissa möjligheter till ytterligare rationalisering av förvaltningsverksamheten. Då fördelarna med ett sammanförande av lokaler för så närbesläktade ändamål, varom här vore fråga, även vore påtagliga ur byggnadsekonomisk synpunkt, ville styrelsen som ett resultat av den anbefallda utredningen föreslå ett fortsatt utbyggande av de redan påbörjade militära förvaltningsbyggnaderna på Fågelbacken, Ladugårdsgärde.

Det vore icke möjligt för styrelsen att i detta sammanhang framlägga definitivt förslag till utnyttjande av de till följd av genomförandet av denna byggnadsplan frigjorda, staten tillhöriga fastigheterna i kvarteren Pompe och Läderkanonen. De ledigblivna fastigheterna komme emellertid otvivelaktigt att utgöra ett värdefullt tillskott för tillgodoseendet av vissa trängande lokalbehov.

Byggnadsstyrelsen har därefter framlagt närmare utredning rörande behovet av lokaler för den nya centrala försvarsförvaltningen. Av denna framgår, att tillräckliga lokaler för marinförvaltningen och flygförvaltningen kunna disponeras i de under uppförande varande nya byggnaderna på Ladugårdsgärde. För ämbetsverken i övrigt erfordras enligt verkställda beräkningar vid bifall till förvaltningsutredningens förslag en total tjänsterumsyta av 11,320 kvadratmeter och en sammanlagd erforderlig yta för övriga lokaler av 6,230 kvadratmeter, varav omkring 3,330 kvadratmeter utan olägenhet kunna förläggas till souterräng- och källarvåning.

Å skrivelsen bilagda ritningar hade för detta ändamål skisserats ett ut-

byggande av de militära förvaltningsbyggnaderna på Ladugårdsgärde med ytterligare fyra flyglar, innehållande utom souterräng- och källarvåning vardera sex våningar, d. v. s. samma antal våningar som flyglarna i de under uppförande varande byggnaderna. Dessa flyglar stode i direkt inre förbindelse med varandra och med flygvapnets byggnad genom förbindelsebyggnader. Den totala våningsytan inom de sålunda planerade byggnaderna uppginge till 26,500 kvadratmeter, vilket innebure, att utöver den erforderliga ytan för tjänsterum och övriga lokaler om sammanlagt 17,550 kvadratmeter en yta av sammanlagt 8,950 kvadratmeter upptoges av vestibuler, entréer, toaletter, trappor, korridorer m. m.

Byggnaderna hade till plandisposition och konstruktion planerats på samma sätt som de under uppförande varande med stomme av tegel och bjälklag av betong samt fasader i putsat tegel. De totala kostnaderna för de sålunda planerade byggnaderna hade beräknats till 8,000,000 kronor. Med inberäknande av markvärdet kunde det totala fastighetsvärdet för nybyggnaderna beräknas till 10,500,000 kronor, vilket med en förräntning av 7 % motsvarade en årlig hyreskostnad av 735,000 kronor. Om detta belopp dividerades med den erhållna våningsytan, 26,500 kvadratmeter, minskad med det utrymme som krävdes för entréer, hissar och trappor, tillsammans 1,700 kvadratmeter, d. v. s. 24,800 kvadratmeter, erhöles en hyreskostnad per kvadratmeter våningsyta, som understege 30 kronor, vilket särskilt under nu rådande förhållanden enligt byggnadsstyrelsens mening måste anses ligga under det pris, som dylika lokaler betingade i den allmänna marknaden.

Byggnadsstyrelsen har slutligen framhållit, att någon närmare undersökning av möjligheten att begränsa anspråken på lokalutrymme icke i detta sammanhang företagits eller kunde företagas i avvaktan på det definitiva fastställandet av den nya förvaltningsorganisationen. Med den planläggning, som tillämpats, kunde emellertid anläggningen med lätthet anpassas till den eventuella nedskärning av lokalbehovet, som en fortsatt utredning i förvaltningsfrågan kunde föranleda.

I skrivelse den 3 december 1942 har byggnadsstyrelsen anført, att det på grund av rådande förhållanden på hyresmarknaden visat sig möta stora svårigheter att genom förhyrningar tillgodose det alltmer stegrade lokalbehov för statliga ändamål, som gjorde sig gällande främst med hänsyn till de statliga kristidskommissionerna och deras snabba tillväxt. Det synnerligen begränsade lokalbestånd, som stode till förfogande, betingade dessutom mången gång mycket höga hyror, vartill i en del fall komme betydande kostnader för sådana ändringsarbeten, som vore oundgängligen erforderliga för lokalernas utnyttjande för statsverkets räkning. Härtill komme att förhyrningarna för statsverket till avsevärd del omfattade för bostadsändamål avsedda lokaler, vilket givetvis under nuvarande förhållanden innebure en stor olägenhet. Sålunda förhyrdes för närvarande i Stockholm bostadslägenheter för ett årligt hyresbelopp av sammanlagt omkring 400,000 kronor och med en nettogolvyta, som approximativt kunde beräknas till 15,000 kvadratmeter.

Att uppföra en nybyggnad enbart för tillgodoseende av dessa mer eller

mindre tillfälliga lokalbehov kunde givetvis icke ifrågakomma. Däremot syntes det styrelsen önskvärt, om den i skrivelsen den 16 september 1942 förordade utbyggnaden av anläggningen å Ladugårdsgärde, vilken under alla förhållanden måste anses bliva erforderlig för den nya militära förvaltningsorganisationen, med det snaraste kunde igångsättas och en del därav färdigställas. De lokaler, som härigenom skulle erhållas, skulle då i avbidan på att den centrala försvarsförvaltningen erhöle sin definitiva utformning kunna ställas till förfogande för lösandet av en del lokalfrågor av mer eller mindre tillfällig art, som skapats av den nuvarande krisen.

Som resultat av en i ämnet verkställd utredning föreläge ett å fem ritningar åskådliggjort skissförslag till en utbyggnad av anläggningen å Ladugårdsgärde i anslutning till marinens och flygvapnets byggnader. Dessa senare byggnader omfattade, erinrar byggnadsstyrelsen, fyra flyglar om sex våningar jämte souterångvåning förenade med tre förbindelsebyggnader, som vore en våning lägre än flyglarna. Enligt skissförslaget skulle norr om dessa byggnader uppföras ytterligare fyra flyglar, vilka skulle förenas dels sinsemellan med tre förbindelsebyggnader och dels med flygvapnets byggnad genom en vinkelformig byggnad. Byggnadsstyrelsen förutsatte emellertid, att till en början endast en del av den föreslagna utbyggnaden av ifrågavarande anläggning skulle utföras. Det byggnadsparti som i första hand borde ifrågakomma, utgjordes av de två längst till väster förlagda flyglarna med den emellan dessa planerade förbindelsebyggnaden samt den nybyggnad, som skulle förena den västligaste flygeln med flygvapnets nybyggnad. Det sålunda avsedda byggnadspartiet, som omfattade en nettoyta tjänstelokaler av 7,640 kvadratmeter, beräknades draga en kostnad av 3,900,000 kronor. För den händelse en ytterligare begränsning av den första utbyggnaden skulle befinnas påkallad, borde ett byggnadsparti av omkring 3,850 kvadratmeter utföras, varvid kostnaderna kunde begränsas till 2,100,000 kronor. I båda fallen skulle lokalerna betinga ett lägre beräknat hyrespris än som för närvarande betalades för motsvarande lokaler på allmänna hyresmarknaden.

På anförda skäl hemställde byggnadsstyrelsen, att ifrågavarande byggnadsföretag måtte snarast möjligt igångsättas.

I skrivelse den 14 december 1942 har byggnadsstyrelsen därefter anført, att den av styrelsen föreslagna utbyggnaden, för vilken även ytterligare skyddsrum vore planerade att utsprängas väster om de till flygvapnets ämbetsbyggnad hörande skyddsrummen och på relativt kort avstånd från dessa, vore till vissa delar belägen över och i omedelbar närhet av sistnämnda skyddsrum. På grund av de skakningar, som uppstode genom bergsprängningsarbetena, kunde plansprängningen för den planerade utbyggnaden och sprängningen av de nya skyddsrummen icke utan stora tekniska svårigheter och avsevärd merkostnad verkställas, sedan inredningsarbetena i de till flygvapnets ämbetsbyggnad hörande skyddsrummen blivit utförda. För att en fortsatt utbyggnad av de militära förvaltningsbyggnaderna på Ladugårdsgärde icke skulle bliva onödigt kostsam, syntes det därför vara nödvändigt att omedelbart utföra vissa för den planerade utbyggnaden erforderliga plane-

rings- och tunnelsprängningsarbeten. Kostnaden härför uppskattades till 200,000 kronor, vilket belopp styrelsen kunde tills vidare förskottera av det för uppförande av flygvapnets ämbetsbyggnad anvisade anslaget. Nämnda kostnad inginge i förutnämnda till 3,900,000 kronor beräknade kostnader för det större alternativet av den fortsatta utbyggnaden av ifrågavarande förvaltningsanläggning. Om beslut fattades, att det mindre alternativet skulle utföras, kunde av närmare angivna skäl icke hela kostnaden för bergsprängningsarbetena inrymmas inom den för detta förslag beräknade kostnaden, 2,100,000 kronor, utan borde detta belopp i så fall ökas till 2,130,000 kronor.

Byggnadsstyrelsen hemställde, att för ifrågavarande sprängningsarbeten måtte å tilläggsstat för innevarande budgetår anvisas ett anslag av 200,000 kronor.

I skrivelse den 13 januari 1943 har *marinchefen* anfört, att i marinledningens byggnad, som i färdigt skick inrymde 385 rum, för närvarande tjänstgjorde omkring 700 personer. Då rummen vore relativt små, vore trångboddheten besvärande. Vissa delar av marinförvaltningen vore inrymda i förhyrda lokaler och samma vore förhållandet beträffande marinstabens. En överslagsberäkning hade givit vid handen, att för expeditionstjänstens ändamålsenliga gång erfordrades oundgängligen ytterligare omkring 80 rumsenheter. Härvid förut-sattes, att den del av kamerabyrån, som för närvarande hade tjänsterum inom andra byggnader i staden, alltjämt skulle kvarstanna utanför marinledningens byggnad. Marinchefen hemställde därför, att marinledningen måtte i sinom tid få disponera 80 rumsenheter i den under uppförande varande mellanbyggnad, som komme att sammanbinda marinledningens och flygvapnets expeditionslokaler.

I anledning av denna framställning har *byggnadsstyrelsen* i utlåtande den 12 februari 1943 anfört, att den av marinchefen åsyftade mellanbyggnaden i sin helhet omfattade omkring 128 rumsenheter, vilka enligt de av Kungl. Maj:t fastställda ritningar, som låge till grund för uppförande av flygvapnets byggnad, skulle disponeras av olika delar av flygvapnets ledning. En förut-sättning för att marinledningen skulle kunna övertaga ifrågavarande för flygvapnets ledning nu avsedda lokaler vore därför att flygvapnet bereddes andra, motsvarande utrymmen. Byggnadsstyrelsen finge i detta avseende erinra om styrelsens i skrivelsen den 3 december 1942 framlagda förslag till utbyggnad av de militära administrationsbyggnaderna på Ladugårdsgärde, enligt vilket förslag berörda utbyggnad skulle i avvaktan på en ifrågasatt omorganisation av den centrala försvarsförvaltningen användas för tillgodoseende av det alltmer stegrade lokalbehovet för vissa andra statliga ändamål, som vore av tillfälligt natur.

Det vore givetvis icke uteslutet, att delar av denna utbyggnad skulle kunna tagas i anspråk för flygvapnets räkning i ersättning för de lokaler flygvapnet enligt marinchefens framställning skulle avstå till marinledningen. Emellertid vore lokalbehovet för de ändamål, för vilka utbyggnaden i första hand vore avsedd, mycket trängande, enär svårigheterna att genom förhyrning anskaffa lokaler i Stockholm för olika statliga ändamål vore nästan oöverstigliga. Här-

till komme att enligt vad chefen för flygvapnet i av byggnadsstyrelsen införskaffat yttrande framhållit en lösning av marinledningens lokalbehov enligt marinchefens förslag skulle innebära avsevärda olägenheter och vålla allvarliga störningar i flygledningens tjänst.

Med anledning härav finge byggnadsstyrelsen föreslå, att marinledningens föreliggande lokalbehov måtte tillgodoses genom uppförande av en till marin- och flygbyggnadskomplexet ansluten tillbyggnad på sätt som förslagsvis angivits å vid styrelsens utlåtande fogade alternativa skisser, betecknade A och B. En sådan lösning av marinledningens lokalfråga torde även kunna genomföras snabbare än om densamma gjordes beroende av uppförandet av den av byggnadsstyrelsen tidigare föreslagna utbyggnaden av de militära administrationsbyggnaderna på Fågelbacken, vilken byggnadsfrågas realiserande både på grund av sin art och omfattning måste komma att taga längre tid i anspråk. En tillbyggnad enligt alternativ A rymde 120 rumsenheter och kostnaderna vore beräknade till 630,000 kronor. Den kunde emellertid även tills vidare, om så ansåges lämpligt, utföras blott till två tredjedelar av sin längd med 80 rumsenheter, i vilket fall kostnaderna bleve 420,000 kronor. Även alternativ B kunde utföras i två etapper med 120 respektive 80 rumsenheter, varvid kostnaderna bleve 700,000 respektive 480,000 kronor. Emellertid ville byggnadsstyrelsen livligt förorda det större rumsprogrammet, vilket alternativ som än valdes, enär det lokalbehov som föreläge för marinen och flygvapnet i verkligheten vida överstege 80 rumsenheter och ett frigörande av för militär räkning förhyrda lokaler vore med hänsyn till rådande lokalbrist i Stockholm av stort värde.

I anslutning till vad sålunda anförts har byggnadsstyrelsen hemställt om uppdrag att uppföra en tillbyggnad för marinledningen å Ladugårdsgärde.

Enligt utlåtande den 18 februari 1943 har riksmarskalksämberet, efter hörande av *intendenten för Kungl. Djurgården*, icke funnit anledning till erinran mot byggnadsstyrelsens förutnämnda den 3 december 1942 och den 12 februari 1943 framlagda förslag.

Departements-
chefen.

Genom försvars- och kommunikationsdepartementens försorg utförda undersökningar, beträffande vilkas detaljer jag torde få hänvisa till handlingarna i ärendet, ha utvisat, att för olika statliga ändamål inom Stockholm förhyras lokaler för en kostnad av närmare 3 miljoner kronor. Av denna kostnad belöpa på den civila krisadministrationen omkring 0.85 miljoner kronor, på andra, mera stadigvarande civila myndigheter omkring 0.9 miljoner kronor och på militära myndigheter, företrädesvis de centrala förvaltningsmyndigheterna, ett belopp av något över 1.2 miljoner kronor. Vid dessa kostnadsberäkningar har hänsyn icke tagits till sådana lokaler, som inom en näraliggande framtid bliva lediga genom färdigställandet av flygvapnets ämbetsbyggnad på Ladugårdsgärde. En mycket stor del av kostnaderna faller på lägenheter, vilka torde ha utbudits på bostadsmarknaden därest de icke tagits i anspråk såsom tjänstelokaler. En relativt mindre del av kostnaderna belöper på utrymmen för verkstäder och lager.

Det är ovedersägligt, att denna avsevärda statliga förhyrning bidragit till att förvärra förhållandena på bostadsmarknaden i huvudstaden. Visserligen torde det i första hand ha varit större lägenheter, som kommit i fråga för statlig förhyrning. Undersökningen synes emellertid visa, att även mindre lägenheter tagits i anspråk, vartill kommer, att förhyrningen av de större bostadslägenheterna ökat konkurrensen om de mindre och därigenom försämrat tillgången på sistnämnda mer livligt efterfrågade lägenheter. Det torde därjämte kunna antagas, att förhyrningen av dessa större lägenheter åtminstone i viss utsträckning förhindrat deras uppdelande på mindre. Ur statens egen synpunkt ha dessa former för lokalbehovets tillgodoseende icke erbjudit några fördelar. De administrativa organen ha splittrats på ett flertal mindre enheter, vilket torde ha medfört ökat personalbehov och ökade expensutgifter. Såsom byggnadsstyrelsen påpekat, ha lokalerna dessutom mången gång betingat mycket höga hyror, varförutom betydande utgifter i form av ändringsarbeten ofta icke kunnat undvikas.

Både bostadssociala och ekonomiska skäl tala sålunda starkt för bifall till byggnadsstyrelsens i skrivelsen den 3 december 1942 framlagda förslag att tillgodose en del av det i Stockholm föreliggande statliga behovet av tjänstelokaler genom uppförande av en statlig ämbetsbyggnad. För egen del har jag i princip icke något att invända mot detta förslag. Jag delar självfallet även styrelsens uppfattning att nämnda byggnad icke bör uppföras endast med tanke på det delvis tillfälliga utrymmesbehov, varom här är fråga, utan i avsikt att i sinom tid tagas i anspråk för mer stadigvarande statliga uppgifter. Av denna anledning är det av vikt, att byggnaden förlägges och anordnas på sådant sätt, att den utan svårighet kan användas för uppgifter av sistnämnda slag.

Vid behandlingen i årets statsverksproposition av de till fjärde huvudtiteln hörande anslagsäskandena har jag anmält min avsikt vara att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att till 1943 års riksdag avlåta proposition med förslag rörande organisationen av försvarets centrala förvaltningsverksamhet. Innan Kungl. Maj:t tagit ställning till detta förslag är det för tidigt att ingå på närmare överväganden rörande behovet av lokaler för de ämbetsverk, som finnas böra ingå i den nya förvaltningsorganisationen. Så mycket torde emellertid redan nu kunna sägas, att det ur ekonomiska synpunkter och med hänsyn till förvaltningsverksamhetens effektivitet synes lämpligt, att detta lokalbehov i enlighet med byggnadsstyrelsens föreliggande förslag tillgodoses genom fullföljande av den centralisering till Ladugårdsgårde av de militära förvaltningsorganen, som redan inletts genom förläggning dit av vissa av marinens och flygvapnets myndigheter. Som förutsättning måste dock gälla, att byggnaderna utrustas med fullträffsäkra skyddsrum i sådan omfattning, att lokalerna kunna även vid krig eller krigsfara i erforderlig och lämplig utsträckning tagas i anspråk. Med ledning av hittills vunna erfarenheter torde det även kunna fastslås, att — även om en omorganisation av försvarsförvaltningen icke skulle komma till stånd — en fortsatt utbyggnad av de redan befintliga eller under uppförande varande förvaltningsbyggnaderna på Ladugårdsgårde inom när-

maste framtiden blir erforderlig för att bereda ändamålsenliga och sammanhängande lokaler närmast åt arméförvaltningens nu till flera olika lokaler i skilda delar av staden förlagda förvaltningsorgan.

Av dessa skäl finner jag anledning till erinran icke föreligga mot byggnadsstyrelsens förslag, att det ifrågavarande statliga utrymmesbehovet lämpligen bör tillgodoses genom utökning i viss utsträckning av byggnadskomplexet på Ladugårdsgårde.

Med hänsyn till omfattningen av den statliga förhyrningen av ämbetslokaler i huvudstaden har jag funnit övervägande skäl tala till förmån för det av byggnadsstyrelsen i första hand förordade utbyggnadsprogrammet och tillstyrker sålunda utförandet av en tillbyggnad omfattande en nettoyta tjänstelokaler av omkring 7,600 kvadratmeter. Någon risk för att dessa lokaler icke komma att finna användning på lång sikt torde icke föreligga vare sig den nuvarande militära centralförvaltningen bibehålles i princip oförändrad eller en omorganisation av denna förvaltning kommer till stånd. De av byggnadsstyrelsen framlagda kostnadsberäkningarna ha icke givit mig anledning till erinran. Kostnaderna för tillbyggnaden beräknar jag således, inklusive utgifter för sprängningsarbeten, till 3,900,000 kronor.

Det torde icke vara behövt att i detta sammanhang ingå på ett bedömande av frågan för vilka ändamål de sålunda nytillkommande tjänstelokalerna skola för närvarande avses. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t att efter närmare övervägande taga ställning till denna fråga. Då emellertid ett av de främsta motiven för byggnadsföretagets genomförande är önskvärdheten av att minska bristen på bostadslägenheter i huvudstaden, utgår jag från att tillbyggnaden kommer att så disponeras, att därigenom direkt eller indirekt tillgången på bostadslägenheter ökas. Givetvis bör emellertid vid de nya lokalernas ianspråktagande tillses, att kostsamma omflyttningar av förvaltningsmyndigheter om möjligt undvikas. Det bör således eftersträvas att i de nya lokalerna inrymma de myndigheter, som kunna beräknas komma att på lång sikt disponera lokalerna, i första hand alltså de militära förvaltningsorgan som avses skola erhålla lokaler på Ladugårdsgårde. Vid övervägandena rörande tillbyggnadens användning bör det vara möjligt att på tillfredsställande sätt beakta både denna synpunkt och önskvärdheten av att minska belastningen på hyresmarknaden.

Såsom av redogörelsen i det föregående framgår har, sedan byggnadsstyrelsens ifrågavarande förslag framlagts, fråga uppkommit om utökning av de lokaler, som för vissa av marinens myndigheter redan färdigställts på Ladugårdsgårde. Sätillvida är denna byggnadsfråga jämförbar med den nyss berörda som det lokalbehov, som under närmaste tiden skall tillgodoses, synes vara tillfälligt, närmast framkallat av nu rådande beredskapsförhållanden och genomförandet av den av 1942 års riksdag beslutade planen för försvarsväsendets utbyggande. Byggnadsstyrelsen har funnit detta behov icke böra tillgodoses genom ianspråktagande av de lokaler, som av styrelsen förordats i skrivelsen den 3 december 1942, utan genom uppförande av en tillbyggnad till marinledningens nuvarande lokaler.

För egen del finner jag de skäl som föranlett mig att tillstyrka bifall till en allmän utökning av de statliga ämbetslokalerna på Ladugårdsgårde tala för ett biträdande jämväl av byggnadsstyrelsens nu berörda förslag. Då ett ianspråktagande för marinens räkning av den av mig i det föregående förordade tillbyggnaden givetvis skulle minska möjligheterna att i denna byggnad inrymma andra statliga myndigheter, anser jag tillkomsten av sistnämnda byggnad icke böra utgöra hinder för en samtidig utvidgning av marinledningens lokaler i enlighet med byggnadsstyrelsens förslag. Anmärkas bör att denna tillbyggnad kan färdigställas på något kortare tid än den av mig i det föregående förordade.

Vid valet mellan de båda alternativa förslag till tillbyggnad av marinledningens lokaler, som av byggnadsstyrelsen företetts, har jag bland annat av ekonomiska skäl funnit mig böra förorda det med A betecknade. Jag delar byggnadsstyrelsens uppfattning att denna tillbyggnad bör ske i sådan omfattning att ytterligare omkring 120 rumsenheter ställas till förfogande. De av byggnadsstyrelsen beräknade kostnaderna, 630,000 kronor, giva mig icke anledning till erinran. Sedan de förhållanden avvecklats, som nödvändiggjort förslaget genomförande, och marinledningens utrymmesbehov i samband därmed minskats, torde de ledigblivande lokalerna kunna tagas i anspråk för försvarsväsendets förvaltningsorgan.

Å tilläggsstat för innevarande budgetår torde böra upptagas dels det belopp av 200,000 kronor, som av byggnadsstyrelsen äskats för utförande av vissa sprängningsarbeten, dels ock det belopp av 630,000 kronor, som av mig förordats för utförande av tillbyggnad till marinledningens nuvarande lokaler. Å riksstaten för nästa budgetår bör anvisas återstoden av det för uppförande av den andra tillbyggnaden erforderliga beloppet, d. v. s. (3,900,000 — 200,000 =) 3,700,000 kronor. Anslagen torde böra anvisas såsom kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond.

Vid den prövning av tidpunkten för påbörjande av de båda nu förordade byggnadsföretagen och omfattningen av desamma, som i vanlig ordning bör verkställas inom socialdepartementets byggnadsberedning, får självfallet den lättnad på bostadsmarknaden, som det visar sig möjligt att vinna, och de övriga fördelar, som företagens utförande kunna medföra, vägas mot svårigheterna att tillhandahålla material och arbetskraft vid den tidpunkt, då byggnadsarbetena böra igångsättas.

Med hänsyn till de skäl, som motivera byggnadsföretagens genomförande, anser jag mig icke böra nu räkna med att kostnaderna skola inrymmas inom den ekonomiska ram, som jämlikt beslut av 1942 års riksdag avsetts för byggnadsverksamheten inom försvarsväsendet under femårsperioden 1942/47.

Till frågan om genomförandet av det av byggnadsstyrelsen i övrigt i skrivelsen den 16 september 1942 framlagda byggnadsprogrammet torde jag få återkomma i annat sammanhang.

Under åberopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Kungl. Maj:ts proposition nr 58.

att såsom kapitalinvestering i försvarsväsendets fastighetsfond
anvisa

dels under arméförvaltningens delfond till *Ämbetsbyggnad å
Ladugårdsgärde*

å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1942/43 ett reser-
vationsanslag av 200,000 kronor samt

å riksstaten för budgetåret 1943/44 ett investeringsanslag av
3,700,000 kronor,

dels ock under marinförvaltningens delfond till *Nybyggnad för
marinens myndigheter* å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret
1942/43 ett reservationsanslag av 630,000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter
biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att
till riksdagen skall avlätas proposition av den lydelse
bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

S. Högsell.